

A radioaktív anyagok csomagolásakor, illetve szállításakor elkövetett mulasztások szankcionálása

Nádasi Iván

2040 Budaörs, Kassai u. 25.

Az utóbbi időben a veszélyes áruk közúti szállítása terén egyre gyakoribbá váltak a balesetek. A hatóságok törvénymódosítással és új rendeletekkel kívántak ezen változtatni, amelyek lehetővé teszik az ellenőrzéseket mind a telephelyeken, mind a szállítás közben. A módosítások egyben szigorításokat jelentenek, amelyek következtében az ellenőrzések során tapasztalt hiányosságoknak súlyos büntetés lehet a következménye. A prevenciót szolgáló új előírások minden veszélyes árura - így a radioaktív szállítmányokra is - vonatkoznak. Ez az izotópszállításban érintettek számára elég súlyos helyzetet teremt, mert bár a mindennapokban a radioaktív anyagok szállítása egészen alacsony kockázatot jelent, és az utóbbi években nem is történt említésre méltó baleset, egy ellenőrzés során felfedezett csomagolási, jelölési, vagy okmányolási szabálytalanság akár 800.000,-Ft bírságot is vonhat maga után. A hatóságoknak a büntetési tételek alkalmazásánál nincs mérlegelési lehetőségük.

Előzmények

Az Európai Unióba történt belépésünk - 2004. május 1. - óta még nagyobbra nőtt hazánk útjain a közúti forgalom és ezzel a veszélyes áruk belföldi, de különösen a tranzit forgalma. A forgalom növekedése magával hozta a balesetek számának növekedését is, bár a hatóságok minden tőlük telhetőt elkövettek, hogy megelőzzék a katasztrófa helyzetek kialakulását. Egy idő után azonban be kellett látniuk, hogy a szabályozásunk az EU többi országához viszonyítva elavult, és a felzárkózáshoz gyökeres változásokra van szükség. A jogszabályi változások már a csatlakozást megelőző években elkezdődtek. Ezt a célt szolgálták az alábbi rendeletek:

- 1979. évi 19. Törvényerejű rendelet a Veszélyes Áruk Nemzetközi Közúti Szállításáról szóló Európai Megállapodás (ADR) kihirdetéséről;
- 1988. évi I. törvény a közúti közlekedésről;
- 1/2002. (I. 11.) Korm. rendelet a veszélyes áruk közúti szállításának ellenőrzésére vonatkozó egységes eljárásról;
- 2/2002. (I. 11.) Korm. rendelet a veszélyes áru szállítási biztonsági tanácsadó kinevezéséről és képzéséről;
- 41/2004. (IV. 7.) GKM rendelet a közúti járművezetők pályaképzéséről és vizsgálatáról (37/2005. (VI. 11.) GKM).

Az ellenőrzések során feltárt hiányosságok szankcionálására - megfelelő törvények és előírások hiányában - csak olyan mértékig volt lehetőség, amelyeknek nem volt elég visszatartó ereje. Megjelent ugyan egy rendelet, de törvényi háttérre is szükség lett volna.

Változások az EU csatlakozást követően

A csatlakozást követő első év közepén megjelent a 45/2005. (VI. 23.) GKM rendelet a közúti közlekedéssel kapcsolatos egyes bírságok kivetésének részletes szabályairól és a bírságok felhasználásának rendjéről.

Megjelent továbbá a 2006. évi IX. Törvény a közúti közlekedésről szóló 1988. évi I. tv. módosításáról. A módosított törvény 20.§-a határozza meg a bírságolás eseteit, módját, keretösszegét. Ezen belül az (1) bekezdés e) pont szerint a törvény vonatkozik:

„e) a veszélyes árut szállító járműre és annak személyzetére, az áru feladójára, átmeneti tárolójára és fogadójára, illetőleg továbbítására,” s így az eljáró hatóságok (közlekedési, rendőrség, vám ill. határőrség, katasztrófavédelem) azonnali végrehajtás mellett - a (4) bekezdésben meghatározottak szerint 50.000,- Ft-tól 800.000,- Ft-ig terjedő bírságot szabhatnak ki.

A részletek kidolgozására a GKM kapott felhatalmazást. Mindenestre már akkor eldöntött volt - ahogy az a 48.§ (5) bekezdésében olvasható -, hogy a kiszabott bírságot, díjat,

pótdíjat, a fizetés elmulasztása esetén adók módjára kell majd behajtani.

A módosított törvény 2006. február 3-án lépett hatályba.

Ellenőrzések

Ugyancsak 2006. február 3-án jelent meg a 24/2006. (II. 3.) Korm. rendelet a veszélyes áruk közúti szállításának ellenőrzésére vonatkozó egységes eljárásról szóló 1/2002. (I. 11.) Korm. rendelet módosításáról. Ez már tartalmazta az EU direktívákkal konform, egységes ellenőrzési jegyzéket – a 2004/12/EK irányelvvel módosított 95/50/EK irányelv szerint. Az ellenőrzési jegyzék az 1. számú mellékletben látható.

Az ellenőrzés szempontjai

Az ellenőrzési jegyzék úgy került összeállításra, hogy a szempontok négy fő témakört ölelnek fel:

- az ellenőrzés helye, ideje, jármű azonosítója stb.;
- a járművön levő okmányok (fuvarokmány, írásbeli utasítás, oktatási bizonyítvány);
- szállítási művelet (engedélyek, UN szám, bárcák stb.);
- a jármű felszerelése (egységcsomag, tűzoltó készülék stb.).

A hatóság emberének viszonylag egyszerű dolga van, mert csak ki kell választania és meg kell jelölnie a vizsgált kérdéshez tartozó aktuális választ (megvizsgálva – szabálytalan – tárgyaltan).

Az ellenőrzések adatai

A 2006. évben mintegy 4710 tonna különösen veszélyes áru szállítására került sor Magyarország útjain [1]. Ebben a radioaktív szállítmányok, illetve a lakossági PB-gáz szállítások nem szerepelnek, mivel többségükben nem tekinthetők különösen veszélyesnek. A Nemzeti Közlekedési Hatóság (volt KKF) és területi szervei, a Katasztrófavédelem, valamint a Fővárosi Tűzoltóparancsnokság (FTP), a rendőrséggel, illetve a vámhatósággal egyeztetve 2006-ban

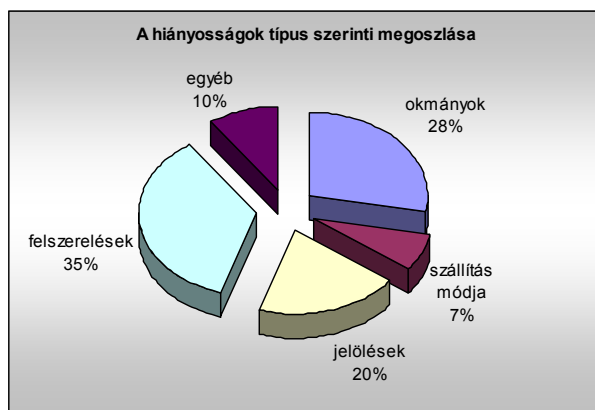
- 988 alkalommal vettek részt közúti ellenőrzésen és
- 166 alkalommal hajtottak végre telephelyi ellenőrzést.

Az ellenőrzések során 2383 veszélyes árut szállító gépjárművet ellenőriztek és 362-nél tártak fel hiányosságot. (15 %)

Ekkor még úgy tűnt, hogy az új törvény hatása csak lassan fog érvényesülni.

A feltárt szabálytalanságok kategorizálása

Elkészült a GKM javaslata és 2007 első negyedének utolsó napján megjelent az 57/2007. (III. 31.) sz. Korm. rendelet a közúti áru fuvarozáshoz és személyszállításhoz kapcsolódó egyes rendelkezések megsértése esetén kiszabható bírságok összegéről. Ez a Kormány rendelet 2007. május 1-én lépett hatályba.

1. ábra: A hiányosságok típus szerinti megoszlása

A rendelet részletesen foglalkozik a személy és áru fuvarozás, köztük a veszélyes áruk szállításának eseteivel és melléklete a szabálytalanságokat három kockázati kategóriába sorolja:

Az I. kockázati kategóriába tartoznak az előírások elmulasztásának olyan súlyos esetei, amelyek haláleset, vagy jelentős környezet-károsodás kockázatával járnak.

A II. kockázati kategóriába tartoznak az előírások be nem tartásának olyan esetei, amelyek személyi sérülés, vagy környezetkárosodás kockázatával járnak.

A III. kockázati kategóriába tartoznak a vonatkozó rendelkezések megsértésének olyan esetei, amelyek személyi sérülés, vagy környezetkárosodás okozásának kismértékű kockázatával járnak.

Az I. kockázati kategória

Ebbe a kategóriába tartozik az ADR előírások betartásának olyan elmulasztása, amely haláleset, súlyos személyi sérülés vagy jelentős környezetkárosodás okozásának nagyfokú kockázatával jár. Az ilyen mulasztásoknál általában a veszély elhárítására megfelelő, azonnali intézkedések történnek, például a jármű feltartóztatása, azaz a továbbhaladás megakadályozása.

A rendelet 19 szempontot sorol fel, amelyekből azokat emeltem ki, amelyek a radioaktív szállítások szempontjából fontosak. Az eredeti sorszámokat megtartottam. A mulasztások a következők:

3. Nem engedélyezett szállítási móddal vagy nem megfelelő szállítóeszközzel történő szállítás.
7. Jóváhagyás nélküli csomagolóeszközök használata.
14. Veszélyes áru szállításának anélkül, hogy erre bármilyen jelzés vagy információ utalna (pl. okmányok, a küldeménydarabok jelölése és bárcázása, nagybárcák és jelölések stb.).
15. A járművön semmilyen jelölés, illetve nagybárca nincs.
16. A szállított anyagra vonatkozó információk (pl. UN szám, helyes szállítási megnevezés, csomagolási csoport) hiánya, ami miatt nem lehetséges

megállapítani, hogy fennáll-e egyéb I. kockázati kategóriájú szabálytalanság.

17. A járművezetőnek nincs érvényes oktatási bizonyítványa.

A II. kockázati kategória:

Ide az ADR-előírások betartásának olyan elmulasztása tartozik, amely személyi sérülés vagy környezetkárosodás okozásának kockázatával jár. Az ilyen mulasztásoknál általában a veszély elhárítására megfelelő intézkedések történnek (például: a hiba elhárítására való kötelezés, ha lehetséges és célszerű, akkor az ellenőrzés helyén, de legkésőbb a folyamatban lévő szállítási művelet befejezésekor). A rendelet 12 szempontot sorol fel, amelyekből azokat emeltem ki, amelyek a radioaktív szállítások szempontjából fontosak. A sorszámok fojltatva:

23. A járművön nincsenek meg az előírt, üzemképes tűzoltó készülékek. A tűzoltó készülék üzemképesnek tekinthető akkor is, ha az előírt plomba és/vagy a lejárat ideje hiányzik, de nem tekinthető üzemképesnek, ha szemmel láthatóan nem az, például a nyomásmérő nullát mutat.

24. A járművön nincs meg az ADR-ben, illetve az írásbeli utasítás(ok)ban előírt felszerelés.

30. Helytelen bárcázás, jelölés vagy nagybárcázás.

31. Nincsenek az ADR-nek megfelelő írásbeli utasítások, vagy az írásbeli utasítások nem a szállított árura vonatkoznak.

32. A jármű nincs megfelelő felügyelet alatt, vagy nem megfelelő helyen várakozik.

1. táblázat *Bírságolási tételek, amelyek a radioaktív anyagok szállításakor elkövetett szabálytalanságok esetén kivethetőek [2]*

Sorszám	Bírságolással érintett tevékenységek, okmányok	Jogszabályi hivatkozás	Bírság összege Ft-ban
I. kockázati kategóriába tartozó mulasztások		1/2002. (I. 11.) Korm. rendelet 2. sz. melléklet	
3	Nem engedélyezett szállítási móddal vagy nem megfelelő szállítóeszkővel történő szállítás	I/3. pont	600.000,-
7	Jóváhagyás nélküli csomagolóeszközök használata	I/7. pont	800.000,-
14	Veszélyes áru szállítása anélkül, hogy erre bármilyen jelzés vagy információ utalna	I/14. pont	800.000,-
15	A járművön semmilyen jelölés, ill. nagybárca nincs	I/15. pont	800.000,-
16	A szállított anyagra vonatkozó információk hiánya, ami miatt nem lehetséges megállapítani, hogy fennáll-e egyéb I. kockázati kategóriájú szabálytalanság	I/16. pont	800.000,-
17	A járművezetőnek nincs érvényes oktatási bizonyítványa	I/17. pont	600.000,-
II. kockázati kategóriába tartozó mulasztások		1/2002. (I. 11.) Korm. rendelet 2. sz. melléklet	
23	A járművön nincsenek meg az előírt, üzemképes tűzoltó készülékek	II/3. pont	300.000,-
24	A járművön nincs meg az ADR-ben, ill. az írásbeli utasítás(ok)ban előírt felszerelés	II/4. pont	100.000,- (tárgyanként)
30	Helytelen bárcázás, jelölés vagy nagybárcázás	II/10. pont	400.000,-
31	Az írásbeli utasítás hiányzik, vagy nem felel meg az ADR előírásainak	II/11. pont	600.000/ 300.000,-
32	A jármű nincs megfelelő felügyelet alatt, vagy nem megfelelő helyen várakozik	II/12. pont	50.000,-
33	A II. kockázati kategóriába tartozó egyéb mulasztás	II. pont	300.000,-
III. kockázati kategóriába tartozó mulasztások		1/2002. (I. 11.) Korm. rendelet 2. sz. melléklet	
34	A nagybárcák, a bárcák mérete vagy a betűk, számok, jelképek mérete nem felel meg az előírásoknak	III/1. pont	100.000,-
35	Az okmányokban valamely információ hiányzik	III/2. pont	100.000,-
36	Az oktatási bizonyítvány nincs a járművön	III/3. pont	50.000,-
37	A III. kockázati kategóriába tartozó egyéb mulasztás	I/15. pont	100.000,-

2. táblázat Esetek, amelyek nincsenek kockázati kategóriába sorolva

Sorszám	Bírságotlással érintett tevékenységek, okmányok	Jogsabályi hivatkozás	Bírság összege Ft-ban
<i>Kockázati kategóriába nem tartozó, egyéb mulasztások</i>			
40	Veszélyes áru (radioaktív anyag) szállításához szükséges engedély hiánya	14/1997.(IX.13.) KHVM r. 3. § (1) bekezdés	200.000,-
41	A vállalkozásnak nincs tanácsadója	2/2002. (I.11.) Korm. r. 3.§ (1) bekezdés	400.000,-
42	A vállalkozás nem értesítette a NKH-t a tanácsadó megbízásáról, ill. annak változásáról.	3. § (4) bekezdés	100.000,-
43	A vállalkozás tanácsadójának lejárt, ill. az adott al-ágazatra vagy veszélyességi osztályra nem érvényes a bizonyítványa	5. § (1) és (6) bekezdés	100.000,-
44	Nem készült baleseti jelentés	6. § (1) bekezdés	50.000,-
45	Az éves jelentés hiánya	1. melléklet c) pont	100.000,-

A III. kockázati kategória:

A vonatkozó rendelkezések betartásának olyan elmulasztása, amely személyi sérülés vagy környezetkárosodás okozásának kismértékű kockázatával jár, de ahol nem szükséges a hiányosságokat a közúton kijavítani, elegendő azokat később, a vállalkozásnál megszüntetni. A rendelet három szempontot sorol fel, amelyekből azokat emeltem ki, amelyek a radioaktív szállítások szempontjából fontosak. Az eredeti sorszámokat ebben az esetben is megtartottam.

34. A nagybárcák, a bárcák mérete vagy a betűk, számok, jelképek mérete nem felel meg az előírásoknak.
35. Az okmányokban valamely információ hiányzik (de nem az I. kockázati kategória 16. pontja alá tartozó információ).
36. Az oktatási bizonyítvány nincs a járművön, de bizonyíték van rá, hogy a járművezető rendelkezik vele.

Bírságotlások

Az 1. táblázatban láthatóak azok a bírságotlások, amelyek a radioaktív anyagok szállításakor elkövetett

szabálytalanságok esetén kivethetőek [2]. A táblázatokban ugyanazokat a sorszámú eseteket tüntettem fel, amelyeket korábban felsoroltam.

A 2. táblázat azokat az eseteket mutatja, amelyek nincsenek kockázati kategóriába sorolva, de érdemes ezekre is odafigyelni.

Az utóbbi időben sokat hallott „nulla tolerancia” elv itt is érvényesül, ami miatt nincs lehetőség a kisebb kockázatot jelentő radioaktív szállítmányok esetén a büntetési tétel mérséklésére.

A korrupció kiküszöbölése érdekében – úgymond – az ellenőröknek nincs mérlegelésre lehetőségük.

Utószó

Az ismert szlogenből áthallással:

*Ne csak a közlekedési baleseteket,
a bírságotlások is előzzük meg!*

Irodalomjegyzék

- [1] Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság „TÁJÉKOZTATÓ a veszélyes áruk közúti szállításának ellenőrzésével kapcsolatos, 2006. évben elvégzett feladatok tapasztalatairól és a megszerzett hatósági és szankcionálási jogköréről” 2007. március
- [2] A Kormány 57/2007. (III. 31.) Korm. rendelete a közúti áru fuvarozáshoz és személyszállításhoz kapcsolódó egyes rendelkezések megsértése esetén kiszabható bírságok összegéről. Magyar Közlöny, 2007/39. szám

1. sz. melléklet

Ellenőrzési jegyzék

(a 2004/12/EK irányelvvel módosított 95/50/EK irányelv szerint)

1.	Az ellenőrzés helye:	2. Az ellenőrzés napja:	3. Az ellenőrzés időpontja:	
4.	A jármű államjelzése és rendszáma:			
5.	A pótkocsi, félpótkocsi államjelzése és rendszáma:			
6.	A szállítást, fuvarozást végző gazdálkodó szervezet (cég)neve, székhelye/címe:			
7.	A gépjárművezető/kísérő neve:			
8.	A feladó neve, címe, a berakás helye ⁽¹⁾⁽²⁾ :			
9.	A címzett neve, címe, a kirakás helye ⁽¹⁾⁽²⁾ :			
10.	A veszélyes áruk összes tömege a szállítóegységen:			
11.	Az ADR 1.1.3.6 szerinti mennyiségi határ túllépése: ☐ igen ☐ nem			
12.	Az áru szállítási módja:	☐ ömlesztett	☐ küldeménydarabos	☐ tartányos
A járművön lévő okmány(ok):				
13.	Fuvarokmány(ok)	☐ megvizsgálva	☐ szabálytalan	☐ tárgyaltan
14.	Írásbeli utasítás(ok)	☐ megvizsgálva	☐ szabálytalan	☐ tárgyaltan
15.	Kétoldalú/többoldalú megállapodás, belföldi hatósági engedély	☐ megvizsgálva	☐ szabálytalan	☐ tárgyaltan
16.	Jármű jóváhagyási igazolás	☐ megvizsgálva	☐ szabálytalan	☐ tárgyaltan
17.	A járművezető oktatási bizonyítványa	☐ megvizsgálva	☐ szabálytalan	☐ tárgyaltan
Szállítási művelet				
18.	Az áruk szállítása engedélyezett	☐ megvizsgálva	☐ szabálytalan	☐ tárgyaltan
19.	A jármű(vek) engedélyezett(ek) a szállított árukra	☐ megvizsgálva	☐ szabálytalan	☐ tárgyaltan
20.	A szállítási módjára (ömlesztett, küldeménydarabos, tartányos) vonatkozó előírások	☐ megvizsgálva	☐ szabálytalan	☐ tárgyaltan
21.	Együvé rakási tilalom	☐ megvizsgálva	☐ szabálytalan	☐ tárgyaltan
22.	A rakomány berakása és rögzítése, árukezelés ⁽³⁾	☐ megvizsgálva	☐ szabálytalan	☐ tárgyaltan
23.	Szivárgás vagy sérült küldeménydarab ⁽³⁾	☐ megvizsgálva	☐ szabálytalan	☐ tárgyaltan
24.	Csomagolóeszközök UN jelölése, tartály és tartány jelölés ⁽²⁾⁽³⁾ (ADR 6.)	☐ megvizsgálva	☐ szabálytalan	☐ tárgyaltan
25.	Küldeménydarabok jelölése (pl. UN szám) és bárcázása ⁽²⁾ (ADR 5.2)	☐ megvizsgálva	☐ szabálytalan	☐ tárgyaltan
26.	Nagybárcák a tartányon, konténeren, járművön (ADR 5.3.1)	☐ megvizsgálva	☐ szabálytalan	☐ tárgyaltan
27.	Jármű/szállítóegység/konténer jelölése (narancssárga tábla, magas hőmérséklet jele) (ADR 5.3.2-3)	☐ megvizsgálva	☐ szabálytalan	☐ tárgyaltan
A jármű felszerelése				
28.	Az ADR-ben előírt általános célú biztonsági felszerelés	☐ megvizsgálva	☐ szabálytalan	☐ tárgyaltan
29.	A szállított árunak megfelelő felszerelés	☐ megvizsgálva	☐ szabálytalan	☐ tárgyaltan
30.	Az írásbeli utasítás(ok)ban előírt további felszerelések	☐ megvizsgálva	☐ szabálytalan	☐ tárgyaltan
31.	Tűzoltó készülék(ek)	☐ megvizsgálva	☐ szabálytalan	☐ tárgyaltan
32.	Szabálytalanság esetén a kockázati kategória (több szabálytalanság esetén a legsúlyosabb szabálytalanság kockázati kategóriája)	☐ megvizsgálva	☐ szabálytalan	☐ tárgyaltan
33.	Megjegyzések			
34.	A vizsgálatot végző hatóság/ellenőr			
<p>(1) Csak akkor kell kitölteni, ha a szabálytalanság szempontjából lényeges. (2) Gyűjtőforgalom esetén a megjegyzések alatt kell szerepeltetni. (3) Szemmel látható szabálytalanságok ellenőrzése.</p>				